

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se
ju.da@regeringskansliet.se

**Domstolsverkets promemoria DOV 2023/268 Muntlig förhandling
i allmän förvaltningsdomstol**

– ert diarienummer: **Ju2023/00655**

Förvaltningsrätten har följande synpunkter på förslagen.

Inspelning av förhör med bild och ljud

Förvaltningsrätten har inga invändningar mot att förhör med vittne eller sakkunnig och iakttagelser vid syn ska dokumenteras med bild och ljud.

Därutöver ska enligt förslaget ”en berättelse av en part” dokumenteras genom en ljud- och bildupptagning om det inte finns särskilda skäl mot det. Som nämns i promemorian är det, även för rätten, förbjudet att göra bildupptagningar under en förhandling utan stöd i lag. Det kommer därför att bli nödvändigt att klart kunna identifiera när ”en berättelse av en part” börjar och slutar för att domstolen ska kunna dokumentera det som ska dokumenteras och undvika att dokumentera det som inte får dokumenteras.

Vid en muntlig förhandling i förvaltningsdomstol är partsförhören ofta inte lika skarpt avgränsade som de i regel är i allmän domstol. Om parten för sin egen talan och inte är så insatt i hur processen går till kan förhandlingen ta formen av en dialog mellan parten och rätten. Om parten företräds av ombud eller har ett offentligt biträde går ofta

ombudets eller biträdets sakframställning mer eller mindre sömlöst över i ett förhör med parten, varvid den första frågan inte sällan är: ”stämmer det som jag har sagt nu?”. Parterna återkommer också ofta flera gånger under förhandlingen med spontana kommentarer till vad andra har sagt. Eftersom förhandlingens former är helt oreglerade kan säkert fler varianter förekomma bland landets förvaltningsdomstolar och domare.

Om de föreslagna förändringarna genomförs kommer det att bli nödvändigt att strukturera förhandlingarna på ett annat sätt än vad som många gånger är fallet i dag. Partsförhöret måste ha en början och ett slut, och om parten vill lämna ytterligare kommentarer under resten av förhandlingen måste hen vänta tills rätten har satt igång sin inspelningsapparat. Det biträdet har sagt för partens räkning måste upprepas av parten för att det ska komma med på inspelningen. Förhandlingarna kommer att bli mer formella och mer likna huvudförhandlingar i allmän domstol. Dessa konsekvenser är, enligt förvaltningsrättens uppfattning, bristfälligt belysta i promemorian. Det är möjligt konsekvenserna inte blir så stora, eller t.o.m. att de är önskvärda, men detta går inte att veta utan att frågan har utretts.

Ett alternativ till den ovan skisserade ordningen vore att ge förvaltningsdomstolarna möjlighet att, när så anses lämpligt, spela in hela eller valda delar av förhandlingen med bild och ljud. De förhandlingar som i dag genomförs på ett mer formlost sätt skulle då kunna fortsätta genomföras på samma sätt samtidigt som överinstansen får ett minst lika bra beslutsunderlag som om enbart partsförhören hade spelats in. Enligt förvaltningsrättens mening bör detta alternativ åtminstone övervägas. De flesta förhandlingar i förvaltningsdomstol är jämförelsevis korta och det finns därför inga tekniska hinder samtidigt som det ändå blir en hanterlig inspelningsmängd för överinstansen.

En mer lagteknisk anmärkning är att begreppet ”part” även innefattar myndigheter som uppträder som parter. Det är förmodligen inte meningen att även myndigheternas framställningar ska spelas in med bild och ljud, och detta framgår möjligen av att dessa inte anses lämna någon ”berättelse” utan enbart håller en sakframställning. Helt självklart är detta dock inte, särskilt inte om myndigheten företräds av ombud som i sin tur håller förhör med myndighetens handläggare. Bestämmelsen skulle bli tydligare om den istället hänvisade till ”enskild part”.

Obligatoriska förhandlingar i mål enligt LVU och LVM

I promemorian (avsnitt 4.5.2) beskrivs de skillnader som finns mellan parternas ovillkorliga rätt till muntlig förhandling i olika mål enligt LVU och LVM och det anförs att skillnaderna framstår som omotiverade. Det finns också ett resonemang om att muntlig förhandling i vissa fall är överflödigt eller t.o.m. skadligt. Särskilt framhålls de upprepade prövningar av frågan om vårdens upphörande som ibland förekommer i mål enligt LVU.

De förslag som resonemanget leder fram till är att obligatorisk muntlig förhandling i kammarrätt ska avskaffas och att frågan helt ska regleras i 9 § FPL. När det gäller förvaltningsrätterna anförs emellertid att det inte finns någon anledning att inskränka parts rätt till muntlig förhandling.

Förvaltningsrätten vill ifrågasätta det sistnämnda ställningstagandet. När det gäller upprepade prövningar enligt LVU torde de olägenheter som beskrivs i promemorian vara minst lika relevanta för förvaltningsrätternas del som för kammarrätterna. Om frågan nyligen har prövats kommer av naturliga skäl den nästkommande prövningen att ligga närmare i tid i förvaltningsrätten än i kammarrätten. Det har förekommit att det bara skiljer dagar mellan ett kammarrättsavgörande om beredande eller upphörande av vård och förvaltningsrättens prövning av frågan om upphörande. Det är inte helt uppenbart varför

parterna i sådana fall ska ha en ovillkorlig rätt till muntlig förhandling i förvaltningsrätten.

Förvaltningsrätten kan, oavsett måltyp, bara avslå ett yrkande om muntlig förhandling om en sådan är uppenbart obehövlig. Vid en sådan bedömning tar förvaltningsrätterna naturligtvis hänsyn till den rätt till muntlighet som följer av bl.a. Europakonventionen och det är bara i undantagsfall som en begäran om muntlig förhandling avslås. Förvaltningsrätten anser att det finns skäl att överväga om inte förvaltningsrätterna borde ges förtroendet att göra sådana överväganden i samtliga måltyper, och att bestämmelser som ger parterna en ovillkorlig rätt till muntlig förhandling således helt borde avskaffas.

Detta svar har beslutats av lagmannen Björn Johansson, rådmannen Karin Granholm, rådmannen Lena Bergsdorf, rådmannen Patrik Södergren (föredragande) och förvaltningsrättsfiskalen Maria Lidén.

Björn Johansson